

DOI: <https://doi.org/10.34921/amj.2025.4.015>**EPILEPTİK TUTMALARIN 2025-Cİ İLDƏ YENİLƏNMİŞ TƏSNİFATI****A.K.Məmmədbəyli, R.N.Rzayev, R.R.Əliyev, Ş.Y.Məlikova,
S.C.İsmayılova, S.E.Əliyeva, M.R.Tağıyeva, F.N.Əliyeva***Azərbaycan Tibb Universitetinin Nevrologiya kafedrası, Bakı, Azərbaycan*

Məqalədə epileptik tutmaların Epilepsiya Əleyhinə Beynəlxalq Liqa tərəfindən 2025-ci ildə qəbul edilmiş yeni təsnifatının Azərbaycan dilinə tərcüməsi verilmiş və bu təsnifattan istifadə etmək haqqında həkimlərə tövsiyələr əks etdirilmişdir. Epileptik tutmaların 2025-ci il üzrə yenilənmiş təsnifatı epilepsiyanın diaqnostikası və pasiyentlərin idarə olunmasının standartlaşdırılmasında mühüm mərhələdir. Bu təsnifatın Azərbaycan dilinə çevrilməsi mütəxəssislər arasında müvafiq terminlərin unifikasiyasının təmin edilməsinə, tədris materiallarının yenilənməsinə və klinik qərarların daha sistemli şəkildə verilməsinə şərait yaradır. Eyni zamanda, bu məlumatların yerli nevroloqlar, epileptoloqlar və pediatrlar tərəfindən geniş istifadəsi səhiyyə sistemində diaqnostik gecikmələrin azaldılmasına və səhv təyinatların qarşısının alınmasına kömək edə bilər. Məqalə həmçinin gənc həkimlərin müasir protokollarla tanışlığına, elmi tədqiqatların inkişafına və beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılmış praktikanın təşviqinə mühüm töhfə verir.

Açar sözlər: Epilepsiya Əleyhinə Beynəlxalq Liqa (ILAE), epileptik tutma, epilepsiyanın təsnifatı

Ключевые слова: Международная лига против эпилепсии (ILAE), эпилептические приступы, классификация эпилепсии

Keywords: International League Against Epilepsy (ILAE), epileptic seizure classification of epilepsy

Epilepsiya sahəsində fəaliyyət göstərən mütəxəssislər arasında ən nüfuzlu beynəlxalq təşkilatlardan biri Epilepsiya Əleyhinə Beynəlxalq Liqa (International League Against Epilepsy, ILAE) hesab edilir. 1909-cu ildə təsis edilmiş ILAE-nin əsas missiyası epilepsiyanın anlaşılması, diaqnostikası və müalicəsi istiqamətində həkimlərə, tədqiqatçılara, pasiyentlərə, dövlət qurumlarına və geniş ictimaiyyətə elmi-metodik dəstək və təlim resursları təqdim etməkdir. Hazırda təşkilatın 100 mindən çox üzvü vardır və bu təşkilat 100-dən artıq ölkənin milli bölmələri ilə təmsil edilir. Epilepsiyanın klinik mənzərəsi son dərəcə müxtəlifdir və tutmaların semiologiyası sinir sisteminin zədələnmiş bölgəsindən, neyron şəbəkələrinin aktivliyindən və xəstənin yaş xüsusiyyətlərindən asılı olaraq fərqlənə bilər [1,2]. Bu fərqlilik bəzən diaqnostik çətinliklər yaradır və müxtəlif ölkələrdə, hətta eyni tibb müəssisəsi daxilində belə, tutmaların təsvirində və sənədləşdirilməsində fərqliliyə səbəb olur. Buna görə də təhlükəsiz, effektiv və fərdiləşdirilmiş müalicə strategiyasının seçilməsi üçün tutmaların vahid və klinik baxımdan istifadə edilə bilən təsnifatı xüsusi əhəmiyyət daşıyır. ILAE-nin əvvəlki təsnifat

versiyaları (1970, 1981, 2010 və 2017) beynəlxalq praktikada mühüm rol oynamışdır [3]. Lakin müasir neyrovizualizasiya, elektroensefaloqrafiya, genetik və neyrofizioloji tədqiqatların inkişafı tutmaların mənşəyi və patogenezinə dair yeni məlumatlar təqdim edilmiş, buna görə təsnifat sisteminin yenidən nəzərdən keçirilməsinə zərurət yaranmışdır [4,5,6]. Bu səbəbdən ILAE epileptik tutmaların təsnifatını 2025-ci ildə yeniləyərək klinisistlər üçün daha sadə, semioloji baxımdan daha dəqiq və universal istifadəyə uyğunlaşdırılmış model təqdim etmişdir [7,8]. Yeni təsnifatın tətbiqi tutmaların müayinə, sənədləşdirmə, müalicə planlaşdırılması və proqnozlaşdırılmasında daha yüksək dəqiqlik əldə etməyə imkan verir və müxtəlif səviyyəli tibb müəssisələrində klinik qərarverməni sadələşdirir [9,10].

Epilepsiyanın 2025-ci ildə yenilənmiş təsnifatı Azərbaycan dilinə tərcümə edilib və ILAE-nin rəsmi sahifəsində yerləşdirilmişdir [11]. Bu da bölgələrimizdə olan nevroloqlar üçün yenilikləri daha əlçatan etmişdir.

Tədqiqatın material və metodları. Bu araşdırma Epilepsiya Əleyhinə Beynəlxalq Liqanın (ILAE) epileptik tutmaların 2025-ci ildə yenilənmiş

təsnifatının hazırlanma prosesinin və elmi əsaslarının təhlilinə həsr edilmişdir [12]. 2023-cü ildə ILAE İcra Komitəsi yenilənmə üzərində işləmək üçün 37 ekspertdən ibarət beynəlxalq işçi qrupu yaratmışdır. Təsnifat üzrə qərarların qəbulunda modifikasiya edilmiş Delfi metodu tətbiq edilmiş və təkliflərin qəbul olunması üçün ən azı 2/3 konsensus meyarı müəyyən edilmişdir. Razılaşma 7 dövr səsvermədən sonra əldə edilmişdir. Layihə sənədləri ictimai müzakirəyə çıxarılmış, daxil olan rəy və düzəlişlər yekun versiyada nəzərə alınmışdır. Bu məqalədə yenilənmiş təsnifatın strukturu, əsas terminoloji və semioloji dəyişikliklər, həmçinin klinik praktikada tətbiq imkanları sistemli şəkildə ümumiləşdirilmiş və təhlil edilmişdir.

Müzakirə. Yenilənmiş ILAE-2025 epileptik tutmaların təsnifatında onları dörd əsas sinif üzrə qruplaşdırır: fokal tutmalar, başlanğıcı naməlum olan tutmalar (fokal və ya generalizasiyalı ola bilər), generalizasiyalı tutmalar və təsnif olunmayan tutmalar. Təsnifat ümumilikdə 21 tutma növünü əhatə edir ki, bu da 2017-ci il versiyası ilə müqayisədə strukturlaşdırmanı daha da sadələşdirir və klinik istifadəni asanlaşdırır [12].

ILAE 2025 təsnifatının taksonomik iyerarxiyası elə şəkildə tərtib edilmişdir ki, tutmaların qeydiyyatı və təsviri zamanı diaqnostik ardıcılıq və terminoloji vahidliyi təmin etsin [11]. Həmçinin, strukturun bu formada təqdimatı elektron sağlamlıq sistemlərində, klinik məlumat bazalarında və xəstə qeydiyyat platformalarında geniş tətbiqini mümkün edir və tutmaların sənədləşdirilməsində vahid yanaşmanı dəstəkləyir [13]. Təsnifatın azərbaycancaya tərcümə edilmiş variantı ilə bu linkdən tanış ola bilərsiniz. https://www.ilae.org/files/dmfile/updated-seizure-classification_ilae-2025_azerbaijani.pdf

Əsas yeniliklər. Epileptik tutmaların yenilənmiş **ILAE-2025** təsnifatı ümumi struktur baxımından 2017-ci il versiyasının dörd əsas sinfini saxlayır. Bununla belə, yeni təsnifatda olan dəyişikliklər bunlardır [5,12]:

1. Əvvəlki təsnifatda tutmanın başlanğıc nöqtəsi əsas təsnifedici meyar kimi qəbul olunurdusa, 2025-ci il versiyasında bu termin siniflərin adlandırılmasından tamamilə çıxarılmışdır;

2. Tutmalar artıq yalnız başlanğıc simptomuna görə deyil, semioloji əlamətlərin zaman ardıcılığına əsasən təsvir edilir;

3. Təsnifatda klassifikatorlar və deskriptorlar fərqləndirilir:

– Klassifikatorlar tutmanın bioloji mənşəyini

və klinik idarəetməyə birbaşa təsirini əks etdirir (sindrom diaqnostikası, müalicə seçimi və proqnoz);

– Deskriptorlar tutmanın semioloji xüsusiyyətlərini təsvir edir və klinik qərarverməyə dolayı təsir göstərir.

4. “Şüur” (Awareness) termini “Huş” (Consciousness) anlayışı ilə əvəz edilmişdir və şüurun vəziyyəti əsas təsnifedici meyar kimi qəbul olunur.

5. Tutmaların “motor” və “qeyri-motor” bölgüsü əvəz edilərək “müşahidə edilən təzahürlərlə” və “təzahürləri müşahidə edilməyən” tutmalar anlayışı tətbiq edilir.

6. Epileptik neqativ mioklonus ayrıca tutma növü kimi tanınmışdır.

Yenilənmiş təsnifat əvvəlki kimi iki formada təqdim edilir:

– Əsas (sadələşdirilmiş) versiya – klinik praktikada gündəlik istifadə üçün [11];

– Genişləndirilmiş versiya – semioloji ardıcılıq və əlavə deskriptorlarla izah üçün [11].

ILAE 2017 və ILAE 2025 təsnifatları arasındakı əsas fərqlər: yenilənmiş təsnifatda tutmaların semiologiyasına daha çox əhəmiyyət verilir və məhdud resurslu mühitlərdə də tətbiq oluna bilər. 2017-ci il versiyası kimi, bu sistem interpretativ xarakter daşıyır və EEG, neyrovizualizasiya, laborator və genetik məlumatların daxil edilməsinə imkan yaradır [11]. Tutmaların bütün klinik məlumatlar nəzərə alınmaqla təsnif edilməsi tövsiyə olunur. Yeni təsnifat 2017-ci ilin əsas çərçivəsini saxlayır və dörd əsas sinif üzərində qurulub:

1. Fokal tutmalar;

2. Generalizasiyalı tutmalar;

3. Naməlum tutmalar – fokal və ya generalizasiyanın başlanğıcı müəyyən edilməyən tutmalar;

4. Təsnif edilməmiş tutmalar – məlumat çatışmadıqda müvəqqəti istifadə olunur.

Yeniləmə beynəlxalq müzakirələr və 2017-ci versiyanın təcrübəsinə əsaslanaraq hazırlanıb. Təkliflər Delphi metodu ilə qəbul olunub, məqsəd isə vahid və anlaşılan klinik terminlər yaratmaqdır [13]. Təsnifat 4 əsas sinif və 21 tutma növünü əhatə edir, terminlər sadə saxlanılıb və sistem artıq 15 dilə tərcümə edilib, bu da pasiyentlər və həkimlər üçün anlaşılıqlığı artırır [11].

Nəticə olaraq aşağıdakı müddəalar vurğulanır:

1. “Başlanğıc” termini sinif adlarından çıxarılıb;
2. Klassifikator və deskriptorlar anlayışları tətbiq edilib;
3. Huş meyarı fərqiində olmaq və reaksiya vermək ilə qiymətləndirilir;
4. “Motor / qeyri-motor” bölgüsü “müşahidə edilən / müşahidə edilməyən təzahürlərlə” anlayışı ilə əvəzlənib;
5. Tutmalar bütün semioloji ardıcılığa əsasən təsvir edilir;
6. Epileptik neqativ miokloniya ayrıca tutma növü kimi tanınıb;
7. Absans tutmalar “qeyri-motor” qrupundan ayrılıb;
8. Epileptik spazm generalizasiyalı tutmalarda ayrıca növ, fokal və ya naməlum tutmalarda deskriptor kimi qəbul edilir;
9. Tonik-klonik tutmalar epilepsiya zamanı qəfil gözlənilməz ölüm riskinə görə xüsusi vurğulanır;
10. Vacib yenilik ondan ibarətdir ki, ILAE 2025 təsnifatı artıq rəsmi şəkildə 15 dilə tərcümə edilmişdir;
11. Azərbaycan dilinə tərcümə əvvəlki illərdə edilmiş tərcümədə nəzərə çarpan termi-

noloji uyğunsuzluqları azaltmağa yönəldilib.

Yekun. Epileptik tutmaların yenilənmiş ILAE-2025 təsnifatı epilepsiyanın diaqnostika və müalicə prosesini daha sistemli və standart edir. Təsnifat həm məhdud resurslu tibb müəssisələrində, həm də ixtisaslaşmış epileptologiya mərkəzlərində praktik istifadəyə uyğunlaşdırılıb və klinik tədqiqatlarda tətbiqi nəzərdə tutulur. Yeni versiyada terminologiya müxtəlif dillər üçün uyğunlaşdırılmış və təsnifat ilk dəfə olaraq eyni zamanda bir neçə dildə rəsmi şəkildə təqdim edilmişdir. 2025-ci ildə yenilənmiş təsnifatın Azərbaycan dilinə tərcümə olunub Beynəlxalq Epilepsiya Liqası-nın (ILAE) rəsmi sahifəsinə yerləşdirilməsi bütün bölgələrimizdə olan nevroloqlar üçün yenilikləri daha əlçatan edir və məhdud resursları olan tibb müəssisələrində də diaqnostikanı asanlaşdırır [11]. Bu təsnifat həkimlərin tutmaları daha dəqiq təsvir etməsinə, müalicə seçimini asanlaşdırmasına və pasiyentlə bağlı qərarvermənin keyfiyyətini artırmasına kömək edir. Gələcək araşdırmaların məqsədi təsnifatın klinik praktikada sınaqdan keçirilməsi və terminologiyanın müxtəlif dillərdə daha dəqiq və vahid şəkildə istifadəsinin təmin edilməsi olmalıdır.

ƏDƏBİYYAT

1. GBD Epilepsy Collaborators. Global, regional, and national burden of epilepsy, 1990-2021: a systematic analysis for the Global Burden of Disease Study 2021// *Lancet Public Health*. 2025;10(3):e203-27. [https://doi.org/10.1016/S2468-2667\(24\)00302-5](https://doi.org/10.1016/S2468-2667(24)00302-5)
2. Bayramova L. Azərbaycan respublikasının Gəncə şəhərində 2005-2009 və 2019-2024-cü illərdə qeydə alınan epilepsiyalı pasiyentlərin xəstəliyin klinik tiplərinə görə müqayisəli təhlili// *Azerbaijan Medical Journal*, 2025, N2, 125–129. <https://doi.org/10.34921/amj.2025.2.020>
3. Commission on Classification and Terminology of the International League Against Epilepsy. Proposal for revised classification of epilepsies and epileptic syndromes// *Epilepsia*. 1989;30(4):389-99. <https://doi.org/10.1111/j.1528-1157.1989.tb05316.x>
4. Scheffer I.E., Berkovic S., Capovilla G., et al. ILAE classification of the epilepsies: position paper of the ILAE Commission for Classification and Terminology//*Epilepsia*. 2017;58(4):512-21. <https://doi.org/10.1111/epi.13709>
5. Fisher R.S., Cross J.H., French J.A., et al. Operational classification of seizure types by the International League Against Epilepsy: position paper of the ILAE Commission for Classification and Terminology//*Epilepsia*. 2017;58(4):522-30. <https://doi.org/10.1111/epi.13670>
6. Fisher R.S., Cross J.H., D'Souza C., et al. Instruction manual for the ILAE 2017 operational classification of seizure types//*Epilepsia*. 2017;58(4):531-42. <https://doi.org/10.1111/epi.13671>
7. Wirrell E.C., Nabbout R., Scheffer I.E., et al. Methodology for classification and definition of epilepsy syndromes: report of the ILAE Task Force on Nosology and Definitions//*Epilepsia*. 2022;63(6):1333-48. <https://doi.org/10.1111/epi.17237>
8. Specchio N., Wirrell E.C., Scheffer I.E., et al. ILAE classification and definition of epilepsy syndromes with onset in childhood//*Epilepsia*. 2022;63(6):1398-442. <https://doi.org/10.1111/epi.17241>
9. Riney K., Bogacz A., Somerville E., et al. ILAE classification and definition of epilepsy syndromes with onset at a variable age//*Epilepsia*. 2022;63(6):1443-74. <https://doi.org/10.1111/epi.17240>
10. Beniczky S., Tatum W.O., Blumenfeld H., et al. Seizure semiology: ILAE glossary of terms and their significance// *EpilepticDisord*. 2022;24(3):447-95. <https://doi.org/10.1684/epd.2022.1430>
11. https://www.ilae.org/files/dmfile/updated-seizure-classification_ilae-2025_azerbaijani.pdf
12. Devinsky O., Elder C., Sivathamboo S. et al. Idiopathic generalized epilepsy: misunderstandings, challenges, and opportunities//*Neurology*. 2024;102(3):e208076. <https://doi.org/10.1212/WNL.0000000000208076>

13. Beniczky S., Trinka E., Wirrell E. et al / Updated classification of epileptic seizures //Position paper of the International League Against Epilepsy// Epilepsia. 2025;66(6):1804-23. <https://doi.org/10.1111/epi.18338>

ОБНОВЛЁННАЯ В 2025 г. КЛАССИФИКАЦИЯ ЭПИЛЕПТИЧЕСКИХ ПРИСТУПОВ

**А.К.Мамедбейли, Р.Н.Рзаев, Р.Р.Алиев, Ш.Я.Маликова,
С.Д.Исмаилова, С.Э.Алиева, М.Р.Тагиева, Ф.Н.Алиева**
*Кафедра неврологии Азербайджанского медицинского университета,
Баку, Азербайджан*

Резюме. В статье представлен перевод на азербайджанский язык новой классификации эпилептических приступов, принятой Международной лигой против эпилепсии в 2025 году, а также представлены рекомендации для врачей по использованию данной классификации. Обновлённая классификация ILAE 2025 года рассматривается как важный этап в стандартизации диагностики эпилепсии и ведения пациентов. Введение новых терминов и критериев способствует повышению точности клинической оценки, оптимизации терапевтических подходов и укреплению международного профессионального сотрудничества, что в итоге направлено на улучшение качества медицинской помощи. Перевод данной классификации на азербайджанский язык обеспечивает терминологическую унификацию среди специалистов, обновление учебных материалов и более системный клинический подход. Одновременно широкое применение этой информации местными неврологами, эпилептологами и педиатрами поможет снизить диагностические задержки и уменьшить количество ошибочных назначений в системе здравоохранения. Статья также вносит важный вклад в ознакомление молодых врачей с современными протоколами, развитие научных исследований и продвижение клинической практики, адаптированной к международным стандартам.

UPDATED CLASSIFICATION OF EPILEPTIC SEIZURES 2025

**A.K.Mammadbayli, R.N.Rzayev, R.R.Aliyev, S.Y.Malikova, S.J.Ismaylova,
S.E.Aliyeva, M.R.Taghiyeva, F.N.Aliyeva**
Department of Neurology, Azerbaijan Medical University, Baku, Azerbaijan

Summary. The article provides an Azerbaijani translation of the new classification of epileptic seizures adopted by the International League Against Epilepsy in 2025, along with practical recommendations for clinicians on the application of this classification in medical practice. The updated ILAE 2025 classification is considered an important step in standardizing epilepsy diagnosis and patient management. The introduction of new terminology and criteria improves the accuracy of clinical assessment, optimizes therapeutic approaches, and strengthens international professional collaboration, ultimately contributing to improved quality of medical care. The translation of this classification into the Azerbaijani language ensures terminological uniformity among specialists, the updating of educational materials, and a more systematic clinical approach. At the same time, the wide application of this information by local neurologists, epileptologists, and pediatricians will help reduce diagnostic delays and decrease the number of erroneous prescriptions in the healthcare system. The article also makes an important contribution to familiarizing young physicians with modern protocols, fostering scientific research, and promoting clinical practice aligned with international standards.

Müəlliflə əlaqə üçün:

Fatimə Natiq qızı Əliyeva, Azərbaycan Tibb Universitetinin Nevrologiya kafedrası, Bakı, Azərbaycan

E-mail: faliyeva2@amu.edu.az

Təqdim edilmişdir: 05.08.2025

Qəbul edilmişdir: 28.11.2025